

GAZETELERDE YAYIMLANAN UYUŞTURUCU-UYARICI MADDE VE MADDE BAĞIMLILIĞI İLE İLGİLİ HABERLERİN İNCELENMESİ

Abdulsamet KARAOSMANOĞLU
Anadolu Üniversitesi, Türkiye
abdulsametkaraosmanoglu@anadolu.edu.tr
https://0009-0008-6531-5085

<i>Atıf</i>	Karaosmanoğlu, A. (2026). GAZETELERDE YAYIMLANAN UYUŞTURUCU-UYARICI MADDE VE MADDE BAĞIMLILIĞI İLE İLGİLİ HABERLERİN İNCELENMESİ. <i>İletişim Çalışmaları Dergisi</i> , 12 (3), 237-263.
-------------	--

Geliş tarihi / Received: 03.08.2026

Kabul tarihi / Accepted: 20.09.2026

DOI: 10.17932/IAU.ICD.2015.006/icd_v012i3001

ÖZ

Gazeteler, toplumsal gerçekliğin inşasına katkı sunan, kamuoyunda bilinç oluşturma, gündem belirleme, bilgilendirme ve uyarma gibi işlevler taşıyan yayın organlarıdır. Araştırmanın temel sorusu, hem halk sağlığı hem de güvenlik sorunu olarak beliren uyuşturucu meselesinin basında hangi çerçeveler içinde sunulduğu ve bu sunumun nasıl bir söylemsel örüntü ürettiğidir. Günlük ortalama tirajı en yüksek beş ulusal gazetede 2022'nin ilk altı ayında yayımlanan uyuşturucu konulu haberlerin tamamı (357 haber), on üç ölçütlü bir kodlama cetveli aracılığıyla, nicel içerik analizi ile söylem analizini bütünleştiren karma bir yöntemle incelenmiştir; söylemsel okuma Van Dijk'ın haber söylemi modeli uyarınca makro yapı, mikro yapı ve retorik örgütlenme düzeylerinde yürütülmüştür. Üç bağımsız kodlayıcı arasındaki uzlaşısı Scott'un pi katsayısıyla değerlendirilmiş ve toplu değer pi = 0,78 olarak bulunmuştur. Bulgular, haberlerin büyük çoğunluğunun operasyonel-adli odaklı olduğunu, eğitici-uyarıcı-önleyici içeriğin çok sınırlı kaldığını ve uyuşturucu haberlerinin manşetlerde nadiren yer aldığını göstermektedir. Haber türü ile yayımlandığı sayfa arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (ki-kare(4) = 12,44; p = 0,014; Cramer V = 0,13): operasyonel-adli haberler üçüncü sayfada beklenenin üzerinde kümelenirken eğitici haberler beklenenin altında kalmaktadır. Başlıkların dörtte biri (%25) magazinsel ya da çarpıcı bir söyleme, yaklaşık beşte biri (%18) bilanço ifadelerine başvurmaktadır. Gazeteler uyuşturucu sorununu bilgilendirme işlevinden çok suç ve operasyon haberciliği kapsamında sunmakta; söylemsel tercihleri ve görsel pratikleri aracılığıyla sorunu bir halk sağlığı

mesesi olarak değil güvenlik tehdidi olarak konumlandırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Gazete Haberciliği, Medyanın İşlevleri, İçerik Analizi, Söylem Analizi, Çerçeveleme.*

EXAMINATION OF DRUG, STIMULANT AND SUBSTANCE ADDICTION NEWS PUBLISHED IN NEWSPAPERS

ABSTRACT

Newspapers contribute to the construction of social reality and carry functions such as raising public consciousness, agenda setting, informing and warning. The main research question of this study is within which frames the drug problem — both a public health and a security issue — is presented in the press, and what discursive pattern this presentation produces. All drug-related news items (357 in total) published during the first six months of 2022 in the five nationally distributed newspapers with the highest average daily circulation were examined through a coding schedule of thirteen criteria, using a mixed method that integrates quantitative content analysis with discourse analysis; the discursive reading was carried out at the levels of macrostructure, microstructure and rhetorical organisation, following Van Dijk's model of news discourse. Inter-coder agreement across three independent coders was assessed with Scott's pi, yielding an aggregate value of $\pi = .78$. The findings show that the great majority of the items are operational and judicial in focus, that educational, warning or preventive items remain very limited, and that drug-related items rarely appear as lead headlines. A statistically significant association was found between news type and page of publication ($\chi^2(4) = 12.44$; $p = .014$; Cramer's $V = .13$): operational and judicial items cluster on the third page above the expected frequency, whereas educational items fall below it. One in four headlines (25%) employs sensational or tabloid-style discourse, while roughly one in five (18%) includes quantified accounts of seizures and arrests. Newspapers present the drug problem largely within the scope of crime and operation reporting rather than through the function of informing the public, positioning the issue as a security threat rather than a public health matter.

Keywords: *Newspaper Journalism, Functions of the Media, Content Analysis, Discourse Analysis, Framing.*

GİRİŞ

Bir toplumsal sorunun gazete sayfalarında hangi başlıkla, hangi sayfada ve ne kadar yer kaplayarak sunulduğu, o sorunun kamusal olarak nasıl anlaşıldığına dair bir izdir. Gazetelerin haber vermenin ötesine geçerek gündem oluşturabilme kapasiteleri, haberlerin konusunu ve bu konulara hangi açılardan yaklaşıldığını önemli kılmaktadır. Haber başlıkları, manşetler, yayımlandığı sayfa ve habere ayrılan hacim gibi ölçütler biçim özelliklerinin ötesinde bir anlam taşımakta; bir halk sağlığı ve güvenlik sorunu olarak uyuşturucu meselesinin gazetelerde nasıl işlendiği bu açıdan önem kazanmaktadır.

Medyanın uyuşturucu haberciliğine yaklaşımı, toplumun sorunu nasıl algıladığını, politika yapımcıların önceliklerini ve bağımlı bireylerin damgalanma biçimlerini de etkilemektedir. Haberler ağırlıklı olarak operasyonel-adli çerçevede sunulduğunda bağımlılık bir halk sağlığı meselesi olarak değil suç ve güvenlik sorunu olarak konumlandırılmakta; bu çerçeveleme önleme programlarının toplumsal meşruiyetini ve sağlık merkezli yaklaşımların benimsenmesini etkileyebilmektedir.

Bu çalışmanın temel araştırma sorusu şudur: Türkiye'de yüksek tirajlı ulusal gazeteler, uyuşturucu ve madde bağımlılığına ilişkin haberleri nasıl sunmaktadır? Uyuşturucu ve madde bağımlılığı ile ilgili gazete haberlerini inceleyen yerli literatürün başlıca örnekleri Işık (2013), Şekercioğlu (2018), Solmaz ve Okumuş (2015) ile Gezen'in (2018) çalışmalarıdır; TUBİM ile RTÜK'ün uyarıcı-önleyici nitelikli çalışması da kayda değer bir kaynaktır (TUBİM ve RTÜK, 2007). Aşağıda bu çalışmaların tek tek veri noktaları değil, her birinin bütününden çıkan temel sonuçları aktarılmakta; böylece karşılaştırmanın zemini tek tek bulgular yerine çalışmaların genel yönelimleri üzerine kurulmaktadır.

Işık (2013) devlet kurumlarının mesajlarını ağırlıklı olarak polis operasyonları üzerinden medyaya taşıdığını ve bu sürecin haber gündemini operasyonel-adli bir çerçeveye yönlendirdiğini göstermiş; Şekercioğlu (2018) haberlerin büyük ölçüde operasyonel çerçevede sunulduğunu, sağlık ve önleme boyutunun geri planda kaldığını ortaya koymuştur. Solmaz ve Okumuş (2015) bonzai haberlerinin korku ve panik odaklı bir dille çerçevelendiğini saptamış; Gezen (2018) ise bağımlıların medyada cezalandırılması gereken bireyler olarak kurgulandığına ve bu temsilin toplumsal etiketlemeyi derinleştirdiğine dikkat çekmiştir.

Uluslararası literatürde Orcutt ve Turner (1993), şok edici sayılar olarak kavramsallaştırdıkları örüntüde büyük rakamların panik söylemini pekiştirdiğini göstermiştir. Chermak (1997) polis ve savcılık kaynaklarına dayanan haberciliğin sorunu suç ve ceza üzerinden konumlandığını; Teece ve Makkai (2000) Avusturalya'da operasyon ve mahkumiyet haberlerine ayrılan alanın tedavi ve önleme

içeriklerinden belirgin biçimde fazla olduğunu saptamıştır. Taylor (2008) medyanın kullanıcıları toplumun dışındakiler olarak kurduğunu, Jernigan ve Dorfman (1996) baskın görsel çerçevenin suç ve şiddet yönelimli olduğunu ortaya koymuş; Belackova vd. (2011) medya türleri arasında içerik farklılıkları saptamış, Lancaster vd. (2011) medya temsili ile politika çıktıları arasındaki ilişkiyi modelleyen bir çerçeve sunmuştur.

Türkiye'de sorunun büyüdüğü bilinmesine karşın, ulusal gazetelerin bu sorunu hangi çerçevede, hangi aktörlere odaklanarak ve hangi görsel pratiklerle ele aldığı çok gazeteli ve sistematik biçimde araştırılmamıştır. Mevcut çalışmaların büyük bölümü tek gazete ya da kısa bir zaman dilimiyle sınırlıdır; haber söylemi ile fotoğraf kullanımı, aktör temsili, başlık dili ve sayfa konumlandırmasını birlikte ele alan bir analiz literatürde yer almamaktadır. Bu boşluk araştırmanın temel problemini tanımlamaktadır.

Bu çalışma, ulusal ve uluslararası literatürden beslenerek Türkiye özelinde güncel ve sistematik bir veri seti üzerinden uyuşturucu haberlerini hem nicel hem nitel boyutlarıyla incelemektedir. Hedeflenen başlıca katkılar şunlardır:

- 1- Türk basınında uyuşturucu haberlerinin sunum biçimlerine ilişkin güncel, çok gazeteli ve sistematik veriler üretmek,
- 2- Habercilikteki temel örüntüleri ulusal ve uluslararası kuramsal çerçeveye ilişkilendirerek açıklamak,
- 3- Söylem analizi ile içerik analizini bütünleştirerek hem nicel hem nitel düzeyde anlamlı bulgular ortaya koymak,
- 4- Uyuşturucu haberciliğinin iyileştirilmesine yönelik kanıta dayalı somut önerilere zemin hazırlamak.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmanın kuramsal zeminini Van Dijk'ın söylem analizi yaklaşımı, gündem belirleme ve çerçeveleme kuramları ile toplumsal gerçekliğin inşası yaklaşımı oluşturmaktadır. Van Dijk söylem analizini, dil kullanımı, iletişim ve toplumsal bağlam arasındaki ilişkilerin disiplinler arası incelenmesi olarak tanımlar; bu perspektiften söylem, toplumsal anlamların üretildiği, ideolojilerin yeniden üretildiği ve iktidar ilişkilerinin meşrulaştırıldığı dinamik bir toplumsal eylemdir (Van Dijk, 1983). Haber söylemi özelinde gazeteciler tarafsız bir ayna tutmaz; gerçekliği ideolojik tercihler ve kurumsal kısıtlamalar doğrultusunda kurarlar. Haber metinlerinde en üstteki bilgiler yalnızca en önemli olduğu için değil, ideolojik yönelimler belirli olayları önemli kıldığı için üstte yer alır (Van Dijk, 1988, 1991). Bu yaklaşım haber metnini iç içe geçmiş düzeylerden oluşan bir bütün olarak ele alır: başlık ve haber girişinde yoğunlaşan makro yapı metnin en üst düzeydeki anlamını taşır; sözcük seçimleri ile tümce kuruluşlarının yer aldığı mikro

yapı bu anlamı ayrıntıda kurar; abartma, metafor ve sayısal vurgu gibi araçların işlediği retorik örgütlenme ise metnin inandırıcılığını sağlar.

Van Dijk'a göre ideoloji haber metinlerinde açık propaganda biçiminde değil; sözcük seçimleri, bilgi hiyerarşisi, kaynak seçimi ve söylem yapısındaki örtük düzenlemeler aracılığıyla işler. "Uyuşturucu taciri yakalandı" ile "madde bağımlısı gözaltına alındı" ifadeleri aynı olaya ilişkin farklı anlamsal çerçeveler üretir (Van Dijk, 1998). Bilişsel bağlam modelinde haber üreticilerinin zihinsel modelleri metne yansırken üretilen metin de okuyucuların bilişsel temsillerini yönlendirir (Van Dijk, 2008a); söylemsel iktidar ise neyin ve nasıl söyleneceği üzerindeki denetim yoluyla işler (Van Dijk, 2008b).

Çalışmada başvurulanan ikinci eksen gündem belirleme ve çerçeveleme yaklaşımlarıdır. Medya, insanların ne düşüneceklerini doğrudan belirlemese de neyi düşünecekleri üzerinde sistematik bir etki kurar (McCombs ve Shaw, 1972); çerçeveleme ise algılanan gerçekliğin belirli yönlerini seçip sorunun tanımı, nedenleri, ahlaki değerlendirme ve çözüm önerisi biçiminde organize etmektir (Entman, 1993). Uyuşturucu haberlerinin adli-operasyonel çerçeveye sunulması, sağlık politikası, tedaviye erişim ve önleme programlarının medya gündeminin dışında bırakılması anlamına gelir. Üçüncü eksen olan toplumsal gerçekliğin inşası yaklaşımında (Berger ve Luckmann, 1966) medyanın sunumu, söylem seçimleri, fotoğraf tercihleri ve kaynak yapıları aracılığıyla yürütülen aktif bir anlam kurma pratiği olarak ele alınır.

İçerik analizi, iletişim içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel olarak betimlendiği bir araştırma tekniğidir (Berelson, 1952/1984). Ancak Gökçe'nin (2006) belirttiği üzere yöntemin derinliği, gözlemlenebilir özelliklerin ötesinde örtük anlam katmanlarının da açığa çıkarılmasını gerektirir: yüzey düzeyinde bir analiz haberlerin kaçının operasyonel olduğunu söyleyebilir, ancak bu haberlerin hangi söylem mekanizmalarıyla söz konusu çerçeveyi yeniden ürettiğini ortaya koyamaz. Bu nedenle çalışmada nicel içerik analizi, Van Dijk'ın söylem analizi çerçevesiyle bütünleşik biçimde kullanılmıştır.

YÖNTEM

ARAŞTIRMA SORULARI

Araştırmamanın temel amacı, Türkiye'de yüksek tirajlı gazetelerin uyuşturucu haberlerini hangi içerik özellikleriyle ve hangi söylemsel örüntüler çerçevesinde ürettiğini ortaya koymaktır. Bu amaçla, ilk yedisi betimsel, son ikisi ilişkisel nitelikte olmak üzere aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Araştırma Sorusu 1: Haberler hangi sayfada ve ne büyüklükte yer almaktadır?

Araştırma Sorusu 2: Haberlerin coğrafi kaynağı nasıl dağılmaktadır?

Araştırma Sorusu 3: Fotoğraf kullanım sıklığı ve fotoğrafların konuları nasıl da-

ğılmaktadır?

Araştırma Sorusu 4: Operasyonel-adli içerik ile eğitici-uyarıcı-önleyici içerik arasındaki denge nasıldır?

Araştırma Sorusu 5: Madde türleri nasıl dağılmakta ve türün belirtilmediği haberlerin payı nedir?

Araştırma Sorusu 6: Öne çıkan aktörler kimlerdir ve fail-şüphelilerin demografik özellikleri nasıl sunulmaktadır?

Araştırma Sorusu 7: Haber başlıklarında magazinsel söylem ve bilanço ifadelerine ne ölçüde başvurulmaktadır?

Araştırma Sorusu 8: Haberin türü ile yayımlandığı sayfa arasında anlamlı bir ilişki var mıdır ve bu ilişki hangi hücrelerden kaynaklanmaktadır?

Araştırma Sorusu 9: Haber başlıklarında magazinsel söylem kullanımı ile bilanço ifadesi kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

EVREN, ÖRNEKLEM VE VERİ TOPLAMA

Araştırmanın evreni, 2022 yılı başında Türkiye'de yayın yapan ulusal gazetelerin tamamıdır. Örneklem, günlük ortalama tirajı en yüksek beş gazeteden (Hürriyet, Milliyet, Posta, Sabah, Sözcü) oluşturulmuştur; bu gazeteler en geniş okuyucu kitlesine ulaşmaları ve ulusal gündemin oluşmasındaki kritik işlevleri nedeniyle seçilmiştir. Tiraj sıralaması Basın İlan Kurumu'nun 1 Ocak 2022 tarihli listesine dayandırılmıştır (Basın İlan Kurumu [BİK], 2022). Tarama çerçevesini beş gazetenin altı aylık yayın dönemine ait toplam 905 nüsha (5 gazete x 181 gün) oluşturmuştur.

Zaman dilimi olarak 2022 yılının ilk altı ayı (1 Ocak – 30 Haziran) belirlenmiştir. Altı aylık dönem analiz edilebilir büyüklükte bir haber setine ulaşılmasını sağlamakta, büyük operasyonların yarattığı geçici dalgalanmaların örneklemi baskılaması riskini seyreletmekte ve pandemi sonrası normalleşme sürecine denk gelerek operasyonel habercilik ile sağlık odaklı içeriklerin dengesini gözlemlemeye elverişli bir kesit sunmaktadır.

Haber seti, beş gazetenin altı aylık döneme ait bütün nüshalarının taranmasıyla elde edilmiştir; çalışma gazete düzeyinde amaçlı seçime, haber düzeyinde tam sayıma dayanmaktadır. Nüshalara erişimde birincil kaynak Ajans Press ve InterPress arşivleri olmuş; 905 nüshanın tamamı bu iki arşiv üzerinden karşılaştırmalı taranmış, tutarsızlıklar Milli Kütüphane ve gazetelerin kendi arşivleriyle giderilmiştir. Anahtar kelime aramasıyla belirlenen her haber sayfa görüntüsü üzerinden doğrulanmış; sayfa konumu ve alan ölçümleri bu görüntüler esas alınarak kaydedilmiştir. Arama kriterleri uyuşturucu, madde bağımlılığı, uyarıcı madde, esrar, eroin, kokain, bonzai, bağımlı ve uyuşturucu taciri gibi kavramları kapsamış; bu kavramlardan en az birini içeren 357 haber örnekleme alınmıştır. Örneklemenin

dağılımı: Posta 113 (%32), Sabah 79 (%22), Sözcü 68 (%19), Hürriyet 56 (%16), Milliyet 41 (%11).

YÖNTEMSSEL YAKLAŞIM VE GEREKÇELENDİRME

Bu çalışmada karma yöntem benimsenmiştir (Creswell ve Plano Clark, 2018). Nicel boyut, genel tarama modelinden hareketle (Karasar, 2009) 357 haberi sistematik bir kodlama çerçevesinde inceleyerek frekans dağılımları üretmekte; nitel boyut başlık dili, aktör konumlandırması ve görsel anlam üretimi gibi söylemsel katmanların kavranmasını sağlamaktadır (Gökçe, 2006; Van Dijk, 1991, 2008a). İki boyut ardışık biçimde bütünleştirilmiş; nicel kodlamadan elde edilen dağılımlar söylemsel okumanın odaklandığı birimleri belirlemiş, nitel okumanın bulguları ise ayrı bir bölümde değil sayısal örüntülerle birlikte raporlanmıştır. Söylemsel okumanın hangi düzeylerde ve hangi işlem adımlarıyla yürütüldüğü aşağıda ayrıca açıklanmaktadır.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Verilerin analizinde betimsel istatistiklerden (frekans ve yüzde dağılımları) yararlanılmıştır. Tablo 1–13'te yüzde değerleri en yakın tam sayıya yuvarlanmış olup sütun toplamaları bir puan sapma gösterebilir; Tablo 15 ve Tablo 16'da değerler bir ondalık basamakla verilmiştir. Betimsel dağılımların yanı sıra çapraz tablosu kurulabilen iki değişken çifti için ki-kare bağımsızlık testi yürütülmüş, etki büyüklüğü Cramer V ile (Cramer, 1946), hücre bazındaki sapmalar düzeltilmiş standartlaştırılmış artıklarla (Haberman, 1973) değerlendirilmiş, temel oranlar için Wilson skor yöntemiyle %95 güven aralıkları hesaplanmıştır (Wilson, 1927). Tüm testler iki yönlü olarak yürütülmüş ve anlamlılık düzeyi 0,05 kabul edilmiştir; ki-kare çözümlemelerinden önce beklenen frekans koşulu denetlenmiş, koşulun sağlanmadığı durumlarda kategoriler kuramsal olarak tutarlı biçimde birleştirilmiştir.

KODLAMA CETVELİ, ÖLÇÜTLER VE KATEGORİLER

Araştırma sürecinde Erdoğan'ın (2012) önerdiği aşamalara sadık kalınmıştır: sorunun belirlenmesi, örneklemin çıkarılması, ölçek ve birim belirleme, kodlama ve veri analizi, yorumlama ve raporlama. Kodlama cetvelindeki on üç ölçüt şunlardır: (1) haberin yayımlandığı sayfa, (2) kapladığı alan (sütun x cm), (3) haber kaynağının coğrafi konumu, (4) fotoğraf kullanımı, (5) fotoğraf konusu, (6) haberin türü, (7) madde türü, (8) aktör kategorisi, (9) aktörün yaş aralığı, (10) cinsiyeti, (11) tanınmışlığı, (12) başlıkta magazinsel söylem, (13) başlıkta bilanço ifadesi. Dokuzuncu, onuncu ve on birinci ölçütler yalnızca fail-şüpheli aktörlü haberlere uygulanmıştır; yaş, cinsiyet ve madde türü bilgisine metinden ulaşılamayan birimler belirtilmemiş kategorisinde toplanmıştır. Çok aktörlü haberlerde yaş kodlaması birincil aktör esas alınarak yapılmış, cinsiyette her ikisi kategorisi

kullanılmıştır; bu asimetri Tablo 9 ile Tablo 10'un doğrudan karşılaştırılmasını engellemektedir.

Altıncı ölçüt olan haberin türü çalışmanın analitik omurgasıdır: operasyonel-adli haberler gözaltı, baskın, tutuklama, dava ve mahkumiyet içeriklerini; eğitici-uyarıcı-önleyici haberler bağımlılığın sağlık boyutları, tedavi, önleme programları ve farkındalık içeriklerini kapsamaktadır. Başlıkta magazinsel söylem için duygusal yoğunluk taşıyan sözcük, metafor, argo ya da etiketleyici adlandırma veya tanınmışlık vurgusundan en az birinin bulunması yeterli sayılmış; değerlendirme yalnızca başlık üzerinden yapılmıştır.

Fotoğraflara ilişkin analiz iki aşamalıdır. Birinci aşamada her haberin ana fotoğrafı dört kategoriden birine (fail-şüpheli, güvenlik görevlisi, uyuşturucu madde, diğer) atanmış; birden fazla fotoğraflı haberlerde en büyük alanı kaplayan fotoğraf esas alınmıştır. İkinci aşamada görseller Van Dijk'ın sosyo-bilişsel yaklaşımı doğrultusunda nitel olarak okunmuş; sahne türüne ilişkin ayrı bir nicel kodlama yapılmadığından bu aşamanın bulguları söylemsel örüntüler olarak raporlanmıştır.

SÖYLEM ANALİZİNİN UYGULANMASI

Çalışmanın nitel boyutu, Van Dijk'ın haber söylemi çözümlemesi esas alınarak üç düzeyde yürütülmüştür: makro yapı, mikro yapı ve retorik örgütlenme (Van Dijk, 1988, 1991). Bu üç düzeyin okunması, metnin üretim ve alımlanma bağlamını hesaba katan sosyo-bilişsel katmanla birlikte tamamlanmıştır (Van Dijk, 2008a). Çözümleme birimi haberin bütünü olmakla birlikte okuma başlık, spot ve haber girişinde yoğunlaşmıştır; zira anlam yükünün büyük bölümü bu birimlerde toplanmakta, okuyucunun habere ilişkin ilk bilişsel çerçevesi de burada kurulmaktadır. 357 haberin tamamı bu çerçevede okunmuş; ayrıntılı çözümleme ise on ikinci ve on üçüncü ölçütlerden en az birinin karşılandığı 140 başlık ile bu başlıklara ait haber metinleri üzerinde yapılmıştır.

Makro düzeyde iki soru sorulmuştur. Birincisi tematik yapıya ilişkindir: başlık, spot ve ilk paragraf bir arada okunarak metnin en üst düzeydeki anlamı, yani semantik makro-önermesi çıkarılmıştır. Bu işlem, kabaca bir suç ortaya çıkarılmış ve failler yakalanmıştır biçiminde özetlenebilen adli-operasyonel makro-önerme ile bağımlılık önlenabilir ve tedavi edilebilir bir sağlık sorunudur biçiminde özetlenebilen sağlık odaklı makro-önerme arasındaki ayrımı görünür kılmıştır. İkinci soru şematik yapıya ilişkindir: haber şemasının hangi kategorilerinin (özet, olay, arda lan bilgisi, olayın sonuçları, uzman değerlendirmesi, yorum) metinde yer aldığı, hangilerinin dışarıda bırakıldığı birim birim işaretlenmiştir. Arda lan bilgisi ile uzman değerlendirmesinin büyük ölçüde yokluğu, haberin operasyon anıyla sınırlanmasının söylemsel karşılığı olarak okunmuştur.

Mikro düzeyde çözümleme sözcük seçimleri ve tümce yapısı üzerinde yürütülmüştür. Sözcük düzeyinde aktörlerin adlandırılması (baron, baroniçe, torbacı, zehir taciri, bağımlı, kullanıcı, hasta), maddeye ilişkin adlandırmalar (zehir, uyuşturucu, madde), niteleyiciler, argo ve örtmece kullanımları ile etiketleyici tamlamalar kaydedilmiştir; aynı olayın taciri yakalandı ya da bağımlısı gözaltına alındı biçiminde kurulmasının farklı anlamsal çerçeveler ürettiği kabulünden hareket edilmiştir (Van Dijk, 1998). Sentaktik düzeyde ise etken ve edilgen yapı tercihleri, edilgenleştirme yoluyla failin silindiği kuruluşlar (gözaltına alındı, ele geçirildi), eylemi olaya dönüştüren adlaştırmalar (operasyon, baskın, ele geçirme), aktörün tümce içindeki konumu ve kaynak aktarımının doğrudan mı dolaylı mı yapıldığı incelenmiştir. Bu düzeyde sorulan soru, kimin eyleyen kimin edilen konumunda kurulduğu ve sorumluluğun hangi yapılarla görünür ya da görünmez kıldığıdır.

Retorik düzeyde inandırıcılık ve etki üreten anlatım araçları ele alınmıştır: sayısal büyüklüklerin başlığa taşınması yoluyla kurulan bilanço retorisi, savaş (darbe, operasyon), hastalık ve kirlenme (zehir, bataklık) alanlarından beslenen metaforlar, abartma, karşıtlık kurma ve tanınmışlık vurgusu. Büyük rakamların panik söylemini pekiştirdiğine ilişkin yazın (Orcutt ve Turner, 1993) bu düzeyin yorumlanmasında başvuru çerçevesi olmuştur. Bağlam katmanında ise kaynak hiyerarşisi, yani hangi aktörün konuşma hakkına sahip kıldığı ve hangi aktörün yalnızca hakkında konuşulan konumunda bırakıldığı ile metin ve fotoğraf arasındaki pekiştirme ilişkisi değerlendirilmiştir; görsel okuma da aynı katmanların bir uzantısı olarak yürütülmüştür.

İşlem üç okuma turunda tamamlanmıştır. Birinci turda haberler bütüncül biçimde okunarak ilk izlenimler ve yinelenen ifadeler not edilmiş; ikinci turda yukarıdaki düzeylere ait işaretlemeler her birim için ayrı ayrı yapılmış; üçüncü turda ortaya çıkan örüntüler bütün haber setine geri götürülerek sınanmış, tek örneğe dayanan okumalar ayıklanmıştır. Okuma süresince tutulan analitik notlar, hangi başlığın hangi düzeyde hangi gerekçeyle işaretlendiğini kayda geçirmiş ve çözümlemenin izlenebilirliğini sağlamıştır. Söylemsel örüntüler ayrı bir bölümde değil, ilgili nicel dağılımların yanında raporlanmış; başlık söylemine ilişkin düzey bazlı çözümleme ise bulgular bölümünde ayrı bir alt başlık altında sunulmuştur.

GÜVENİLİRLİK VE GEÇERLİLİK

Kapsam geçerliliği bakımından kodlama cetvelinin ölçütleri, içerik analizi yazınındaki aşamalandırmaya bağlı kalınarak oluşturulmuştur (Erdoğan, 2012; Gökçe, 2006). Analizin geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla yazının dışındaki üç bağımsız kodlayıcıdan destek alınmış, kodlayıcılar önceden eğitilmiştir. Güvenilirlik, kodlayıcı-içi tutarlılık ve kodlayıcılar arası uzlaşma olmak üzere iki düzeyde ve 357 birimin tamamı üzerinde sınanmıştır.

KODLAYICI-İÇİ TUTARLILIK

Bu düzey, aynı kodlayıcının aynı haber birimini farklı zamanlarda aynı biçimde kodlayıp kodlamadığını ölçmektedir. Üç kodlayıcının her biri 357 haberin tamamını birer aylık aralıklarla üç kez kodlamış, turlar karşılaştırılarak tutarsız kodlamalar yeniden gözden geçirilmiştir. Tablolarda raporlanan veriler bu gözden geçirme sonrasındaki nihai kodlama setine dayanmaktadır.

KODLAYICILAR ARASI UZLAŞI

Bu düzey, üç kodlayıcının aynı haber birimlerini bağımsız olarak aynı kategorilere atayıp atamadığını ölçmektedir. Uzlaşılan birimler ilgili kategoriye atanmış, uzlaşa sağlanamayan birimler diğer kategorisinde toplanmıştır; bu çözüm daha ihtiyatlı olmakla birlikte diğer kategorisini kısmen artık kümeye dönüştürmekte ve yalnızca bu kategorinin tanımlı olduğu ölçütlerde (5, 6, 7 ve 8) uygulanabilmiştir. Diğer ölçütlerde uzlaşmazlıklar kodlama kuralları ışığında yeniden inceleme yoluyla giderilmiştir. Uzlaşa, kodlayıcı çiftleri bazında Scott'un pi katsayısıyla (Scott, 1955) hesaplanmış ve on üç ölçüt için toplu değer $\pi = 0,78$ ($N = 357$) bulunmuştur; bu değer literatürdeki 0,70 eşiğinin üzerindedir.

Katsayı seçimi ölçüm düzeyine göre yapılmıştır. Ölçütler nominal ölçekli ve büyük bölümü ikiden fazla kategorili olduğundan, şans uzlaşısını gözlenen kategori dağılımı üzerinden düzelter Scott'un pi katsayısı tercih edilmiştir. Çok kodlayıcı tasarımlarda sıklıkla başvuru Fleiss'in kappa (Fleiss, 1971) ve Krippendorff'un alfa (Krippendorff, 2004) katsayıları, uzlaşının kodlayıcı çiftleri bazında hesaplandığı bu tasarımda tercih edilmemiştir; nitel yargıya dayanan nominal kodlamalar için benimsenen 0,70 eşiği ise Perreault ve Leigh'in (1989) ölçütüne dayandırılmıştır.

Sayfa konumu, fotoğraf varlığı ve coğrafi kapsam gibi ölçütler doğrudan gözlemlenebilir nitelikteyken haberin türü, başlıkta magazinsel söylem ve bilanço ifadesi kodlayıcı yorumuna açıktır; bu nedenle $\pi = 0,78$ değeri yorum gerektiren ölçütlerde sağlanan uzlaşının doğrudan kanıtı olarak değil, on üç ölçütün ortalaması olarak okunmalıdır.

NİTEL ÇÖZÜMLEMENİN GÜVENİLİRLİĞİ

Söylemsel okumanın güvenilirliği, nicel kodlamadan farklı ölçütlerle ele alınmıştır. Çözümlemenin izlenebilirliği, hangi başlığın hangi düzeyde hangi gerekçeyle işaretlendiğini kayda geçiren analitik notlarla sağlanmış; böylece okumanın dayandığı ölçütler metnin dışında da denetlenebilir hâle getirilmiştir. Üç okuma turu arasında bir aylık aralıklar bırakılarak aynı birimlere ilişkin yorumların zaman içinde tutarlılığı sınanmış, turlar arasında farklılaşan okumalar kodlama notları ışığında yeniden değerlendirilmiştir. Ayrıca örnek başlıkların düzey bazlı işaretlemeleri, kodlama cetvelinin ilgili ölçütleriyle karşılaştırmalı biçimde ye-

niden denetlenmiş; işaretleme ile kodlamanın ayrıştığı birimlerde daha ihtiyatlı yorum benimsenmiştir.

Buna karşın söylemsel okumanın yorumlayıcı niteliği gereği bulguların bir katsayıya indirgenmediği belirtilmelidir. Bu bölümde sunulan örüntüler, tek tek örneklerden değil, haber setinin bütününde yinelenen ve nicel dağılımlarla da desteklenen kuruluşlardan türetilmiştir; yalnızca bir ya da iki haberde gözlenen okumalar bulgu olarak raporlanmamış, örnekleyici nitelikte aktarılmıştır.

ETİK BEYAN

Bu çalışmanın veri kaynağı kişisel veri içermeyen, kamuya açık gazete arşivleridir; çalışma doküman incelemesi niteliğinde olup Yükseköğretim Kurumları Bilişimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2016) kapsamında etik kurul izni gerektirmemektedir. Finansal destek alınmamış, çıkar çatışması bulunmamaktadır. Çalışma tek yazarlı olup üç bağımsız kodlayıcının katkısı yalnızca kodlama işlemiyle sınırlı kalmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde nicel içerik analizi bulguları sunulmakta; söylem analizine ve fotoğrafların nitel okumasına dayalı örüntüler ise sayısal bulgularla bütünleşik biçimde tartışma bölümünde ele alınmaktadır. Bulgular kodlama cetvelindeki ölçüt sırası izlenerek Tablo 1–13'te betimsel düzeyde, Tablo 14–16'da ise ilişkisel düzeyde sunulmaktadır.

Beş gazetede 2022 yılının ilk altı ayında yayımlanan 357 haberin 5'i manşetten, 39'u birinci, 12'si ikinci, 101'i üçüncü sayfada, 200'ü ise diğer sayfalarda yer almıştır (sırasıyla %1, %11, %3, %28 ve %56; Tablo 1). Manşet ve birinci sayfa kategorileri birbirini dışlayacak biçimde tanımlandığından birinci sayfada yayımlanan haberlerin toplamı 44'tür. Üçüncü sayfa, Türk gazeteciliğinde geleneksel olarak suç ve polis haberciliğine ayrılan bölüme karşılık gelmektedir.

Tablo 1.

Haberin Yayımlandığı Sayfa

Haberin yayımlandığı sayfa	Sayı	Yüzde %
Manşet	5	1
1. sayfa	39	11
2. sayfa	12	3
3. sayfa	101	28
Diğer sayfalar	200	56
Toplam	357	99

Not. Yüzde değerleri en yakın tam sayıya yuvarlandığından sütun toplamı 100'den bir puan sapabilmektedir.

Ölçümlerin karşılaştırılabilir kalması amacıyla tam sayfa boyutu tek bir referans sayfa üzerinden tanımlanmış ve beş gazete için 7 sütun x 67,5 cm = 472,5 sütun x cm değeri kabul edilmiştir. Posta tabloid, diğer dört gazete büyük boy formatta yayımlandığından oran değerleri gerçek sayfa alanının değil ortak referans sayfanın oranı olarak okunmalıdır. Toplam 357 haber 23.231 sütun x cm alan kaplamakta, bir haber ortalama 65,07 sütun x cm yer tutmakta ve bu bir gazete sayfasının yaklaşık %14'üne, başka bir deyişle yedide birinden azına karşılık gelmektedir.

Tablo 2.
Haberin Kapladığı Alan

Ölçüm	Değer
Toplam kaplanan alan (357 haber)	23.231 sütun x cm
Haber başına ortalama alan	65,07 sütun x cm
Ortalama alanın tam sayfaya oranı (%)	14

İncelenen 357 haberin 306'sı (%86) yurt içi, 51'i (%14) yurt dışı kaynaklıdır; yurt içi haberler ağırlıklı olarak yerel ve ulusal polis operasyonlarına, yurt dışı haberler uluslararası kaçakçılık operasyonlarına ilişkindir (Tablo 3).

Tablo 3.
Habere Kaynak Olan Yer

Habere kaynak olan yer	Sayı	Yüzde %
Yurt içi	306	86
Yurt dışı	51	14
Toplam	357	100

İncelenen 357 haberin 315'inde (%88) fotoğraf kullanılmış, 42'sinde (%12) fotoğrafa yer verilmemiştir (Tablo 4). Fotoğraf kullanılmayan haberlerin büyük bölümü kısa haber formatındaki küçük haberlerden oluşmaktadır.

Tablo 4.
Haberde Fotoğraf Kullanımı

Haberde fotoğraf	Sayı	Yüzde %
Var	315	88
Yok	42	12
Toplam	357	100

Fotoğraf kullanılan 315 haberde fotoğrafların %48'i fail ya da şüphelileri, %16'sı güvenlik görevlilerini, %15'i uyuşturucu maddeyi göstermekte, %21'i diğer kategorisindedir (Tablo 5). Bağımlı bireyler, tedavi merkezleri ve uzmanlar ayrı kategoriler olarak kodlanmadığından bu ögelere ilişkin sıklık raporlanamamakta;

kodlanan kategorilerin ağırlıklı bölümünün – fail-şüpheli ve güvenlik görevlisi kategorileri birlikte %64 – suç ve kolluk bağlamına ait olması, sağlık ve tedavi bağlamına ait görsellerin baskın olmadığına işaret etmektedir.

Tablo 5.

Haber Fotoğrafının Konusu

Fotoğrafın konusu	Sayı	Yüzde %
Fail – şüpheli	151	48
Güvenlik görevlileri	51	16
Uyuşturucu madde	46	15
Diğer	67	21
Toplam	315	100

İncelenen 357 haberin 303'ü (%85) operasyonel-adli odaklı, 31'i (%9) eğitici-uyarıcı-önleyici türde, 23'ü (%6) diğer kategorisindedir (Tablo 6). Eğitici haberler arasında madde bağımlılığı sempozyumları, okullarda gerçekleştirilen bilinçlendirme etkinlikleri ve uzman görüşleri yer almaktadır.

Tablo 6.

Haberin Türü

Haberin türü	Sayı	Yüzde %
Operasyonel-adli	303	85
Eğitici-uyarıcı-önleyici	31	9
Diğer	23	6
Toplam	357	100

Madde türleri açısından esrar-kenevir %22 ile en sık konu edilen kategoridir; madde türü belirtilen 254 haber esas alındığında bu oran %30'a yükselmektedir. Bunu %18 ile birden fazla madde içeren haberler, %10 ile eroin, %9 ile diğer maddeler, %7 ile kokain, %4 ile ecstasy ve %2 ile bonzai izlemektedir. Toplam 103 haberde (%29) madde türü hiç belirtilmemiştir; bu, Tablo 7'deki en yüksek paya sahip kategoridir.

Tablo 7.

Habere Konu Olan Madde Türü

Habere konu olan madde türü	Sayı	Yüzde %
Eroin	37	10
Kokain	24	7
Esrar – kenevir	77	22
Ecstasy	13	4
Bonzai	8	2

Habere konu olan madde türü	Sayı	Yüzde %
Diğer	32	9
Birden fazla	63	18
Belirtilmemiş	103	29
Toplam	357	101

Not. Yüzde değerleri en yakın tam sayıya yuvarlandığından sütun toplamı 100'den bir puan sapabilmektedir.

İncelenen 357 haberin 173'ünde (%48) fail ya da şüpheliler, 108'inde (%30) güvenlik görevlileri, 23'ünde (%6) uzmanlar haber öznesi olmuş; 53 haber (%15) diğer kategorisinde toplanmıştır (Tablo 8).

Tablo 8.

Haberin Aktörü

Haberin aktörü	Sayı	Yüzde %
Fail – şüpheli	173	48
Güvenlik görevlileri	108	30
Uzman	23	6
Diğer	53	15
Toplam	357	99

Not. Yüzde değerleri en yakın tam sayıya yuvarlandığından sütun toplamı 100'den bir puan sapabilmektedir.

Aktörü fail ya da şüpheli olan 173 haberde 7 haberde (%4) aktör 12-17, 16 haberde (%9) 18-24, 24 haberde (%14) 25-39, 15 haberde (%9) 40 yaş ve üzeri aralığındadır; 111 haberde (%64) yaş bilgisine ulaşılammıştır (Tablo 9). Yaşı belirlenebilen 62 haberin 23'ü (%37) 12-24 yaş aralığındadır.

Tablo 9.

Haber Aktörünün (Fail – Şüpheli) Yaş Aralığı

Aktörün yaş aralığı	Sayı	Yüzde %
12 – 17 yaş	7	4
18 – 24 yaş	16	9
25 – 39 yaş	24	14
40 yaş ve üzeri	15	9
Belirtilmemiş	111	64
Toplam	173	100

Fail-şüpheli aktörlü 173 haberin 67'sinde (%39) aktörün erkek, 31'inde (%18) kadın, 48'inde (%28) her iki cinsiyetten bireyler olduğu, 27 haberde (%16) ise aktörün cinsiyetine ilişkin bilginin belirtilmediği görülmüştür (Tablo 10).

Tablo 10.*Haber Aktörünün (Fail – Şüpheli) Cinsiyeti*

Aktörün cinsiyeti	Sayı	Yüzde %
Erkek	67	39
Kadın	31	18
Her ikisi	48	28
Belirtilmemiş	27	16
Toplam	173	101

Not. Yüzde değerleri en yakın tam sayıya yuvarlandığından sütun toplamı 100'den bir puan sapabilmektedir.

Fail-şüpheli aktörlü 173 haberin 31'inde (%18) aktörün tanınmış ya da ünlü bir kişi olduğu, 142'sinde (%82) ise aktörün kamuoyunca tanınmayan bireylerden oluştuğu tespit edilmiştir (Tablo 11).

Tablo 11.*Haber Aktörünün (Fail – Şüpheli) Tanınmış Kişi Olma Durumu*

Aktörün tanınmışlığı	Sayı	Yüzde %
Evet	31	18
Hayır	142	82
Toplam	173	100

İncelenen 357 haberin 90'ında (%25) başlıkta magazinsel söylem, çarpıcı ya da abartılı ifadeler kullanılmıştır (Tablo 12). Bu oran beş gazetenin toplamı üzerinden hesaplanmış olup gazete bazında ayrıştırılmamıştır. Magazinsel söylem içeren 90 başlıktan gazete bazında seçilmiş örnekler Ek'te sunulmaktadır.

Tablo 12.*Haber Başlığında Çarpıcı İfade – Magazinsel Söylem*

Başlıkta magazinsel söylem	Sayı	Yüzde %
Var	90	25
Yok	267	75
Toplam	357	100

İncelenen 357 haberin 64'ünde (%18) başlıkta sayısal bilanço ifadelerine (ele geçirilen madde miktarı, gözaltı sayısı, operasyonun kapsadığı il sayısı vb.) yer verilmiştir (Tablo 13). On ikinci ve on üçüncü ölçütler birbirini dışlamadığından bir başlık her iki niteliği birlikte taşıyabilmekte; her iki ölçütü karşılayan başlık sayısı 14'tür (%4). Başlıkların 76'sı yalnızca magazinsel söylem, 50'si yalnızca bilanço ifadesi içermekte, toplam %39'u (140 başlık) en az bir dramatize edici dilsel araca başvurmaktadır.

Tablo 13.

Haber Başlığında Bilanço

Haber başlığında bilanço	Sayı	Yüzde %
Var	64	18
Yok	293	82
Toplam	357	100

Haber türü ile haberin yayımlandığı sayfa arasındaki çapraz dağılım Tablo 14'te sunulmakta; satır ve sütun toplamaları Tablo 1 ve Tablo 6'daki değerlerle birebir örtüşmektedir. Ki-kare testi, etki büyüklüğü ve artık analizi izleyen alt bölümde verilmektedir.

Tablo 14.

Haberin Türüne Göre Yayımlandığı Sayfa (Çapraz Dağılım)

Haberin türü	Manşet	1. sayfa	2. sayfa	3. sayfa	Diğer	Toplam
Operasyonel-adli	5	33	8	96	161	303
Eğitici-uyarıcı-önleyici	0	4	3	2	22	31
Diğer	0	2	1	3	17	23
Toplam	5	39	12	101	200	357

BAŞLIK SÖYLEMİ ÇÖZÜMLEMELERİ

Başlıklara ilişkin sayısal dağılımlar, bu dağılımı üreten dilsel kuruluşlarla birlikte okunduğunda anlamını bulmaktadır. Aşağıda, magazinsel söylem ve bilanço ifadesi kodlanan başlıklardan seçilen örnekler yöntem bölümünde tanımlanan düzeyler uyarınca çözümlenmektedir; örneklerin gazete bazındaki tam listesi ekte sunulmuştur. Makro düzeyde başlıkların büyük bölümü, haberi bir suçun ortaya çıkarılışı ve faillerin yakalanışı olarak temalaştırır. "Dev Operasyon: 1 Ton Zehir Ele Geçirildi" ve "11 İlde Baron ve Baroniçe Operasyonu" başlıkları, metnin en üst düzeydeki anlamını doğrudan operasyon anına bağlar; olayın ardalanı, maddenin nasıl dolaşıma girdiği ya da bağımlılığın hangi koşullarda oluştuğu bu makro-önermenin dışında kalır. "Öğrenciler Uyuşturucu Bataklığına Çekiliyor" başlığı ise istisnai bir konum taşır: makro-önerme bir tehdidin yayılışı üzerine kurulmuştur; ancak tehdidin kaynağı belirsiz bırakıldığı için haber, uyarıcı bir çerçeveye yerleşmekle birlikte önleyici bilgi taşımaz.

Mikro düzeyde en belirgin örüntü adlandırmalarda görülür. "Baron", "baroniçe", "torbacı", "kartel baronu" ve "Türk Escobar" gibi adlandırmalar, fail-şüpheliyi yerleşik suç anlatılarının ve popüler kültür figürlerinin kalıplarına yerleştirir; "zehir taciri" ve "zehir" adlandırmaları ise maddeyi farmakolojik bir nesne olmaktan çıkarıp ahlaki bir kirlilik alanına taşır. "ODTÜ'lü Torbacı" ve "Holding Patronu Uyuşturucu Baronu" başlıklarında adlandırma, aktörün toplumsal statüsüyle yan

yana getirilerek haber değeri statü ile suç arasındaki karışıklıktan üretilir. "Tek Böbrekli Baron" ile "Böbreğini Satıp İmalathane Kurdu" başlıklarında ise bedensel ayrıntı, olayın nedenlerinin yerini alan bir merak ögesine dönüşür.

Sentaktik düzeyde edilgen kuruluşların ağırlığı dikkat çekicidir. "Tüm Baronlar ve Baroniçeler Gözaltına Alındı", "Dev Operasyon: 1 Ton Zehir Ele Geçirildi" ve "Sevgilisi Fotoğraf Paylaştı Kartel Baronu Yakalandı" başlıklarında eylemi gerçekleştiren kurum tümce yüzeyinde görünmez; güvenlik aygıtı, adı anılmadan eyleyen konumunu korur. Buna karşılık fail-şüpheli, etken kuruluşlarda bile yalnızca eyleminin nesnesi olarak konumlanır. "Magnum 95 Kilo Eroini Buldu" başlığında eyleyen bir narkotik köpeğidir; öznenin bu biçimde seçilmesi haberi bireysel bir başarı öyküsüne yaklaştırırken kurumsal ve politika düzeyindeki bağlamı devre dışı bırakır. "Zehir Tacirlerine Darbe" gibi adlaştırmalı başlıklarda ise eylem bir olaya dönüştürülerek fail, zaman ve sorumluluk ilişkileri tümceden düşer.

Retorik düzeyde üç araç öne çıkar. Birincisi bilanço retoriğidir: "1 Ton Zehir", "95 Kilo Eroin" ve "İstanbul'da Rekor Uyuşturucu" başlıklarında sayısal büyüklük, haberin inandırıcılığını ve etkisini taşıyan asıl unsur hâline gelir. İkincisi savaş ve kirlenme alanlarından beslenen metaforlardır: "darbe", "operasyon", "zehir", "bataklik" ve "korku tünelleri" ifadeleri, sorunu üzerine gidilmesi gereken bir düşman olarak kurar. Üçüncüsü tanınmışlık ve magazinsel merak vurgusudur: "Racon Masasında Ne Oldu", "Kimyager Sevgili ile Zehir İmalatı" ve "Türk Escobar için Saygıda Kusur Etme Talimatı Vermiş" başlıkları, olayın toplumsal boyutunu kişisel bir anlatının içine yerleştirir. Bağlam katmanında bu üç aracın ortak sonucu, konuşma hakkının güvenlik kaynaklarında toplanması ve sağlık, tedavi ya da önleme alanından bir sesin başlık düzeyinde hiç görünmemesidir.

İLİŞKİSEL BULGULAR VE GÜVEN ARALIKLARI

Çalışmada yer alan ilişkisel analizler iki değişken çiftiyle sınırlandırılmıştır: haber türü ile yayımlandığı sayfa, başlıkta magazinsel söylem ile bilanço ifadesi. Her iki çift için ki-kare bağımsızlık testi uygulanmış, etki büyüklüğü Cramer V ile değerlendirilmiş, birinci testte hücre bazındaki sapmalar düzeltilmiş standartlaştırılmış artıklarla incelenmiştir.

Beklenen frekans koşulu için sayfa kategorileri üç düzeyde birleştirilmiştir: ön sayfalar (56 haber), üçüncü sayfa (101 haber) ve diğer sayfalar (200 haber). Elde edilen 3x3 tabloda iki hücrede beklenen frekans 5'in altında kalmış (3,61 ve 4,86); beşin altındaki hücrelerin oranı (%22) Cochran'ın (1954) %20 eşliğini marjinal biçimde aşmaktadır. Test, haber türü ile sayfa konumu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir: $\chi^2(4) = 12,44$; $p = 0,014$; Cramer V = 0,13; etki büyüklüğü küçük düzeydedir.

Düzeltilmiş standartlaştırılmış artıklar ilişkinin hangi hücrelerden kaynaklandığını göstermektedir (Tablo 15): operasyonel-adli haberler üçüncü sayfada beklenenin belirgin biçimde üzerinde (+3,37), diğer sayfalarda altında (-2,60); eğitici-uyarıcı-önleyici haberler ise üçüncü sayfada beklenenin belirgin biçimde altındadır (-2,83). Bu örüntü, üçüncü sayfanın suç ve polis haberciliğine ayrılmış editoryal bir alan olduğu değerlendirmesini istatistiksel olarak desteklenen bir ilişki haline getirmektedir.

İkinci değişken çifti için yürütülen test, başlıkta magazinsel söylem kullanımı ile bilanço ifadesi kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermektedir: magazinsel söylem içeren 90 başlığın 14'ünde (%16) bilanço ifadesi de yer alırken, magazinsel söylem içermeyen 267 başlığın 50'sinde (%19) bilanço ifadesine başvurulmuştur; ki-kare(1) = 0,46; p = 0,498; phi = 0,04 (süreklilik düzeltmesiyle ki-kare(1) = 0,27; p = 0,604). Dört hücrenin tamamında beklenen frekans 5'in üzerindedir. Bu sonuç, iki dramatize edici dilsel aracın birbirinin yerine geçen alternatifler olarak değil birbirinden bağımsız biçimde kullanıldığına işaret etmektedir.

Tablo 15.

Haber Türü x Sayfa Grubu Çapraz Tablosunda Artık Analizi

Haber türü	Sayfa grubu	Gözlenen	Beklenen	Artık
Operasyonel-adli	Ön sayfalar	46	47,5	-0,62
Operasyonel-adli	3. sayfa	96	85,7	+3,37
Operasyonel-adli	Diğer sayfalar	161	169,7	-2,60
Eğitici-uyarıcı-önleyici	Ön sayfalar	7	4,9	+1,10
Eğitici-uyarıcı-önleyici	3. sayfa	2	8,8	-2,83
Eğitici-uyarıcı-önleyici	Diğer sayfalar	22	17,4	+1,75
Diğer	Ön sayfalar	3	3,6	-0,36
Diğer	3. sayfa	3	6,5	-1,68
Diğer	Diğer sayfalar	17	12,9	+1,79

Tablo 16.

Temel Kategorilere İlişkin Oranlar ve %95 Güven Aralıkları (Wilson)

Kategori	Sayı / n	Yüzde %	GA %95
Operasyonel-adli	303 / 357	84,9	80,8–88,2
Eğitici-uyarıcı-önleyici	31 / 357	8,7	6,2–12,1
Manşetten yayımlanan	5 / 357	1,4	0,6–3,2
Üçüncü sayfada yayımlanan	101 / 357	28,3	23,9–33,2
Fotoğraf kullanılan	315 / 357	88,2	84,5–91,2
Yurt içi kaynaklı	306 / 357	85,7	81,7–89,0

Kategori	Sayı / n	Yüzde %	GA %95
Madde türü belirtilmemiş	103 / 357	28,9	24,4–33,8
Esrar – kenevir konulu	77 / 357	21,6	17,6–26,1
Aktörü fail – şüpheli	173 / 357	48,5	43,3–53,6
Aktörü uzman	23 / 357	6,4	4,3–9,5
Başlıkta magazinsel söylem	90 / 357	25,2	21,0–30,0
Başlıkta bilanço ifadesi	64 / 357	17,9	14,3–22,2
Her iki başlık ölçütü birlikte	14 / 357	3,9	2,4–6,5
En az bir dramatize edici araç	140 / 357	39,2	34,3–44,4
Fotoğrafta fail – şüpheli	151 / 315	47,9	42,5–53,4
Yaş belirtilmemiş	111 / 173	64,2	56,8–70,9
Tanınmış kişi	31 / 173	17,9	12,9–24,3
Erkek aktör	67 / 173	38,7	31,8–46,2
12 – 24 yaş grubu	23 / 62	37,1	26,2–49,5

Not. Güven aralıkları Wilson skor yöntemiyle hesaplanmıştır. İlk on dört satırda payda örneklemin tamamıdır (N = 357); *Fotoğrafta fail-şüpheli* satırında payda fotoğraf içeren haberler (n = 315), *Yaş belirtilmemiş*, *Tanınmış kişi* ve *Erkek aktör* satırlarında aktörü fail-şüpheli olan haberler (n = 173), *12–24 yaş grubu* satırında ise yaşı belirlenebilen haberlerdir (n = 62).

TARTIŞMA

Araştırmanın en merkezi bulgusu, incelenen 357 haberin büyük çoğunluğunun operasyonel-adli nitelik taşıması, eğitici-uyarıcı-önleyici içeriğin ise marjinal bir paya sahip olmasıdır. Bu oranın büyüklüğünden çok onu üreten mekanizma analitik ilgiyi hak etmektedir: polis ve savcılık bültenleri düzenli, doğrulanmış ve editoryal maliyeti düşük bir haber akışı sunarken tedavi süreçleri, önleme programları ve bağımlılığın sosyoekonomik nedenleri ne takvimlenebilir bir olay üretmekte ne de hazır görsel malzeme sağlamaktadır. Haber değeri ölçütlerinin olaya ve somutluğa yaptığı vurgu, yapısal nitelikteki sağlık boyutunu dezavantajlı konuma düşürmektedir.

Van Dijk'ın haber söylemi çözümlemesi bu mekanizmanın söylemsel sonucunu görünür kılar: devlet kaynaklı bilginin temel haber girdisi olarak benimsenmesi yalnızca içerik yanlılığı değil, haberin dilini ve söylemsel tutumunu da biçimlendirir; kaynağın sunduğu çerçeve hazır bir kalıp işlevi görmekte, uyuşturucu sorunu habere bir ceza ve denetim meselesi olarak girmektedir (Van Dijk, 1988, 1991). Söz konusu olan bilinçli bir editoryal yanlılık değil, kaynak ilişkilerinin söyleme dönüşmesidir; haberin kurumsal kaynağı ayrı bir ölçüt olarak kodlanmadığından bu değerlendirme literatüre dayalı ihtiyatlı bir yorumdur. Gündem belirleme ve çerçeveleme kuramları açısından ise böyle biçimlenen bir medya

gündemi, sorunun sağlık politikasının değil güvenlik ve ceza politikasının konusu olarak algılanmasına katkı sunabilir (Işık, 2013).

Bu bulgu uluslararası literatürle örtüşmektedir: Chermak (1997) ABD basınında uyuşturucu haberlerinin polis kaynaklarına derin biçimde bağımlı olduğunu, Teece ve Makkai (2000) Avustralya'da sağlık odaklı içeriğin operasyon ve mahkumiyet haberlerinin gerisinde kaldığını göstermiştir. Türkiye bağlamında Işık'ın (2013) ve Şekercioğlu'nun (2018) bulguları bu veri setinde yeniden üretilmekte; aradan geçen süre, konjonktürel bir dalgalanmadan değil gazetecilik kültüründe köklenmiş bir çerçevelene alışkanlığından söz edildiğini düşündürmektedir.

Uyuşturucu haberlerinin gazete içindeki konumu editoryal öncelik hiyerarşisini okumaya imkan tanımaktadır. Altı ay boyunca yalnızca beş haberin manşetten verilmesi, konunun ivedi bir gündem maddesi olarak konumlandırılmadığını göstermektedir; manşet, fiziksel bir konum olmanın yanı sıra konuya atfedilen kurumsal önemi de gösterir (Van Dijk, 1988). Haberlerin iç sayfalarda yoğunlaşması ve ortalama olarak bir sayfanın yedide birinden az yer kaplaması görünürlüğün sınırlı kaldığına işaret etmekte; üçüncü sayfadaki kümelenme ise uyuşturucu haberlerini suç haberi sayan editoryal yargıyı sayfa düzeni düzeyinde kurumsallaştırmaktadır ($ki-kare(4) = 12,44$; $p = 0,014$; bkz. Tablo 15).

Haber aktörlerinin ezici bölümünün fail-şüpheliler ve güvenlik görevlilerinden oluşması, uzman ve sağlık profesyonellerinin ise çok sınırlı bir paya sahip olması dengesizliği en açık biçimde ortaya koymaktadır. Haber kaynaklarının seçimi, hangi seslerin kamusal tartışmaya katılabildiğini belirleyen ideolojik bir eylemdir (Van Dijk, 1988); uzman söylemi habere girmediğinde okuyucunun sağlık perspektifine erişimi de kapanmaktadır (Lancaster vd., 2011).

Fail-şüpheli aktörlerin %18'inin tanınmış kişilerden oluşması çift yönlü bir işlev taşımaktadır: bu haberler yüksek haber değeri taşıdıkları için seçilmekte ve sorunu ünlülerin yaşam öyküsüne indirgeyen bir magazin söylemini beslemekte; öte yandan yüksek sosyoekonomik statü ile madde kullanımı arasındaki ilişkiyi görünür kılarak sorunun marjinal gruplara özgü olmadığını ortaya koymaktadır. Ancak bu potansiyel çoğunlukla halk sağlığı tartışmasına dönüştürülmeksizin tüketilmekte, ünlü haberleri bile kullanıcıyı dışarıdaki olarak konumlandırmaktadır (Taylor, 2008). Aynı okuma Tablo 10'daki kadın (%18) ve her ikisi (%28) değerleri için de geçerlidir; bu oranlar fail profiline ilişkin olmaktan çok haber değeri ölçütlerine ilişkin bir göstergedir.

Aktörlerin yaş dağılımı iki yönde okunabilir. Yaşı belirlenebilen fail ve şüphelilerin üçte birinden fazlası (62 haberin 23'ü; %37) 12–24 yaş aralığındadır ve bu oran okul temelli önleme programları ile gençliğe yönelik risk iletişiminin haber

gündeminde daha güçlü yer alması gerektiğine işaret etmektedir; buna karşılık fail-şüpheli aktörlü haberlerin %64'ünde yaş bilgisine hiç yer verilmemiş olması, hangi yaş gruplarının risk altında olduğuna ilişkin kamusal bilgiyi belirsizleştir-mektedir.

Görsel söylem metinsel söylemi pekiştirmektedir: fail-şüpheliler ile güvenlik görevlilerinin görsellerin büyük bölümünü oluşturması, suç ve ceza bağlamının görsel düzeyde yeniden üretildiğini göstermekte (Van Dijk, 2008a, 2008b); Jerni-gan ve Dorfman'ın (1996) saptadığı, sorunu bağımlı ve suçlu bireylere indirgeyen görsel eğilim Türk gazetelerinde de gözlenmektedir.

Madde türüne ilişkin bulgular da aynı çerçevenin uzantısıdır: esrar-kenevirin en sık konu edilen kategori olması ele geçirme operasyonlarındaki hacimsel ağırlık-la ilişkiliyken, birden fazla maddeyi anan haberlerin yüksek payı haber girdisi-nin operasyon bilançolarından türediğine işaret etmektedir. Haberlerin %29'unda madde türünün hiç belirtilmemesi, farmakolojik etkileri ve tedavi gereksinimleri farklılaşan maddelerin tek ve ayrılmamış bir uyuşturucu kategorisi altında top-landığını göstermektedir.

Haberlerin büyük bölümü yurt içi kaynaklıdır; yurt dışı kaynaklı haberlerin nitel okumada uluslararası kaçakçılık operasyonlarında yoğunlaştığı görülmüş, bu iz-lenim uluslararası ölçekte de sınır güvenliği ve kolluk faaliyetinin haber değeri taşıdığına işaret etmiştir. Fail-şüpheli aktörlü haberlerde en büyük tek kategori-yi erkekler oluşturmakta (%39; kadın %18, her iki cinsiyet %28, belirtilmemiş %16), bu dağılım kolluk verilerindeki genel eğilimle aynı yönde seyretmektedir (TUBİM, 2020, 2021, 2022).

Haber başlıklarında çarpıcı ve magazinsel söyleme başvurulması dört haberden birinde gözlenen yaygın bir pratiktir. Başlıklar editoryal ideolojinin en yoğun biçimde kristalleştiği dilsel alandır ve başlığın söylemsel seçimi okuyucunun ha-beri hangi bilişsel çerçeveye kavrayacağını biçimlendirir (Van Dijk, 1998). Bul-gular bölümündeki düzey bazlı çözümleme, bu seçimin üç mekanizma üzerinden işlediğini göstermiştir: fail-şüpheliyi küresel suç mitolojisine ya da mesleki ve eğitimsel kimliğine bağlayan adlandırmalar, eylemi failsiz bir olaya dönüştüren edilgen ve adlaştırmış kuruluşlar ve miktarı dramatize eden bilanço ifadeleri. Bu mekanizmaların ortak sonucu, olayın yapısal bağlamından koparılarak kişisel bir anlatıya ya da nicel bir başarı bildirimine indirgenmesi, yapısal eleştiri yerine örtük bir ahlaki yargı ve sansasyon üretilmesidir.

Bu pratik, medyanın sorunu hem gerçek hem dramatik kılan araçlara başvurduğu tespitiyle örtüşmektedir (Chermak, 1997). Başlıklardaki sayısal bilanço ifadeleri Orcutt ve Turner'ın (1993) bulgularını yeniden üretmekte; büyük sayılar olgusal

bir ağırlık katarken aciliyet duygusunu pekiştirmekte, ele geçirilemeyen miktarı ise sessiz kılmaktadır.

Başlık düzeyindeki bu dramatize edici dil, konunun sunumuna ilişkin sorumluluğu da gündeme getirmektedir: uyuşturucu ve madde bağımlılığının ciddi bir halk sağlığı ve güvenlik sorunu olması basına özel bir sorumluluk yüklemekte; tüketilme kaygısıyla bilimsel yaklaşımdan uzaklaşan, özendirici içeriklerden kaçınılması gerekmektedir (Uzbay, 2009).

Bu bulgular Van Dijk'ın söylem-iktidar yaklaşımı çerçevesinde şöyle yorumlanabilir: Türk basınındaki uyuşturucu haberciliği, güvenlik ve denetim pratiklerini merkeze alan, sağlık perspektifini marjinalleştiren bir söylemi yeniden üretmektedir. Bu söylem açık bir yanlılık biçiminde değil; sözcük seçimleri, kaynak tercihleri, sayfa konumlandırmaları ve görsel pratikler yoluyla işlemekte, medyayı belirli bir uyuşturucu anlayışını inşa eden bir anlam üretim aygıtı haline getirmektedir (Van Dijk, 1988, 1991, 2008a, 2008b).

Çalışmanın katkısı, girişte sıralanan hedefler doğrultusunda dört noktada toplanmaktadır: tirajı en yüksek beş gazetenin altı aylık yayın döneminin tam sayımına dayanan çok gazeteli bir veri seti üretilmesi; sayfa konumu, kaplanan alan, fotoğraf kullanımı, aktör temsili ve başlık dilinin aynı kodlama cetvelinde bir arada ele alınarak metinsel ve görsel söylemin birlikte işleyişinin görünür kılınması; nicel içerik analizi ile Van Dijk'ın söylem çözümlemesinin tek bir tasarımda birleştirilerek örüntülerin yalnızca sıklığının değil hangi söylemsel mekanizmalarla yeniden üretildiğinin de ortaya konulması ve elde edilen örüntülerin uyuşturucu haberciliğinin iyileştirilmesine yönelik somut önerilere kanıt temeli sağlamasıdır.

SONUÇ

Bu çalışma, 2022'nin ilk altı ayında yüksek tirajlı beş ulusal gazetede yayımlanan 357 uyuşturucu haberini on üç ölçüt temelinde, karma bir yöntemle incelemiştir. Bulgular birbiriyle bağlantılı dört sonuca işaret etmektedir. Uyuşturucu haberciliği yapısal biçimde operasyonel-adli çerçevede üretilmekte; bu çerçevelemenin kolluk ve yargı kurumlarının haber akışı üzerindeki belirleyiciliğinden ve haber değeri ölçütlerinin olay odaklı yapısından beslendiği düşünülmektedir. Buna eşlik eden biçimde, eğitici-uyarıcı-önleyici içeriğin marjinal payı ile manşet düzeyindeki görünürlüğün yok denecek kadar sınırlı kalması, basının bilgilendirme ve önleme mesajlarını taşıma işlevlerini bu konu özelinde yeterince yerine getiremediğini göstermektedir.

Görsel düzeyde fotoğrafların ağırlıklı olarak fail, şüpheli ve güvenlik görevlilerini konu alması bağımlılığın bir sağlık sorunu olarak görselleştirilmediğini; uzman seslerinin sınırlı temsili ise kamusal tartışmanın kanıta dayalı sağlık perspektifin-

den yoksun yürütüldüğünü göstermektedir. Son olarak, başlıklardaki magazin-sel söylem ve bilanço ifadeleri uyuşturucu haberlerinin ticari medya mantığına eklemelendiğini ortaya koymakta, gazetecilik etiği ile ticari kaygılar arasındaki gerilimi somutlaştırmaktadır.

Sonuç olarak çalışma, Türk ulusal basınının uyuşturucu haberlerini sunma biçiminin kamuoyunu bilinçlendirme işlevinden yapısal biçimde uzaklaştığını ve büyük ölçüde suç-güvenlik söylemiyle örüldüğünü sistematik verilerle ortaya koymuştur. Halk sağlığı perspektifini merkeze alan bir gazetecilik pratiğinin geliştirilmesi hem basın etiği hem de etkin uyuşturucu politikaları bakımından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda gazetecilik eğitiminde sağlık haberciliği ve bağımlılık iletişimine özgü programların hayata geçirilmesi, medya kuruluşlarının sağlık ve sosyal bilim uzmanlarına daha sık başvurması, haber çerçevelerinin tedavi ve rehabilitasyon boyutlarını görünür kılacak biçimde genişletilmesi ve genç yaş gruplarını konu alan haberlerde yaş bilgisinin önleyici bir bağlam bilgisi olarak sunulması öncelikli öneriler olarak sıralanabilir.

Çalışmanın sınırlılıkları bulguların yorumlanma çerçevesini de belirlemektedir. Veri seti tirajı en yüksek beş gazetenin altı aylık yayın dönemiyle sınırlı olduğundan bulgular Türk basınının tamamına değil bu kesite ilişkin bir betimleme olarak okunmalıdır; oranlar gazete bazında ayrıştırılmadığı için yayın politikaları arasındaki farklar ölçülemez. Haberin kurumsal kaynağı, fotoğrafların sahne türü ve bağımlı bireylerle tedavi kurumlarına ilişkin görseller ayrı ölçütler olarak kodlanmadığından bu boyutlara ilişkin sıklıklar raporlanamamış; yaş kodlamasının birincil aktör esas alınarak, cinsiyet kodlamasının ise çok aktörlü birimleri kapsayacak biçimde yapılması iki ölçütün doğrudan karşılaştırılmasını engellemiştir. Kodlayıcılar arası uzlaşının on üç ölçütün ortalaması olarak raporlanması da haberin türü ve başlık ölçütleri gibi yoruma açık kategorilerde sağlanan uzlaşının ayrı ayrı izlenmesine imkan tanımamaktadır. Söylemsel okumanın ayrıntılı aşamasının başlık ölçütlerini karşılayan amaçlı bir alt küme üzerinde yürütülmüş olması da bir sınırlılıktır; bu nedenle düzey bazlı çözümlemenin bulguları haber setinin bütününe ilişkin sıklık iddiaları değil, nicel dağılımların hangi dilsel kuruluşlarla üretildiğine ilişkin yorumlar olarak okunmalıdır.

Bu sınırlılıklar gelecek araştırmalar için bir gündem de sunmaktadır. Haber kaynağının ayrı bir ölçüt olarak kodlanması kolluk ve yargı bültenlerinin haber akışı üzerindeki belirleyiciliğini doğrudan ölçmeye, gazete bazında karşılaştırmalı tasarımlar yayın politikası ile söylemsel tercihler arasındaki ilişkiyi görmeye, daha uzun zaman serileri ise operasyonel-adli çerçevenin konjonktürel mi yoksa yapısal mı olduğunu sınınamaya imkan tanıyacaktır. Basılı gazetelerin yanı sıra dijital haber platformları ile televizyon haberciliğinin aynı kodlama cetveliyle

incelenmesi, saptanan örüntülerin medya türleri arasında farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koyacaktır (Belackova vd., 2011).

KAYNAKÇA

Basın İlan Kurumu. (2022). *Gazete tiraj listesi (1 Ocak 2022)* [Veri listesi]. Basın İlan Kurumu.

Belackova, V., Stastna, L. ve Miovisky, M. (2011). Selling by drugs: Content analysis of the coverage of illicit drugs in different news media types and formats. *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 18(6), 477–489. <https://doi.org/10.3109/09687637.2011.562937>

Berelson, B. (1952/1984). *Content analysis in communication research*. Hafner Press. (Özgün eser 1952 yılında yayımlanmıştır)

Berger, P. L. ve Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Anchor Books.

Chermak, S. (1997). The presentation of drugs in the news media: The news sources involved in the construction of social problems. *Justice Quarterly*, 14(4), 687–718. <https://doi.org/10.1080/07418829700093551>

Cochran, W. G. (1954). Some methods for strengthening the common chi-square tests. *Biometrics*, 10(4), 417–451. <https://doi.org/10.2307/3001616>

Cramer, H. (1946). *Mathematical methods of statistics*. Princeton University Press.

Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3. baskı). SAGE Publications.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>

Erdoğan, İ. (2012). *Pozitivist metodoloji ve ötesi*. Erk Yayınları.

Fleiss, J. L. (1971). Measuring nominal scale agreement among many raters. *Psychological Bulletin*, 76(5), 378–382. <https://doi.org/10.1037/h0031619>

Gezen, A. K. (2018). Uyuşturucu bağımlılığının yazılı basında temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (47), 467–485.

Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi: Kuramsal ve pratik bilgiler*. Siyasal Kitabevi.

Haberman, S. J. (1973). The analysis of residuals in cross-classified tables. *Biometrics*, 29(1), 205–220. <https://doi.org/10.2307/2529686>

Işık, M. (2013). *Türkiye'nin madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadelesi politikasının stratejik iletişim yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmesi* [Yayımlanma-

mıř doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Jernigan, D. H. ve Dorfman, L. (1996). Visualizing America's drug problems: An ethnographic content analysis of illegal drug stories on the nightly news. *Contemporary Drug Problems*, 23(2), 169–196. <https://doi.org/10.1177/009145099602300203>

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2. baskı). SAGE Publications.

Lancaster, K., Hughes, C. E., Spicer, B., Matthew-Simmons, F. ve Dillon, P. (2011). Illicit drugs and the media: Models of media effects for use in drug policy research. *Drug and Alcohol Review*, 30(4), 397–402. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3362.2010.00239.x>

McCombs, M. E. ve Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187. <https://doi.org/10.1086/267990>

Orcutt, J. D. ve Turner, J. B. (1993). Shocking numbers and graphic accounts: Quantified images of drug problems in the print media. *Social Problems*, 40(2), 190–206. <https://doi.org/10.2307/3096921>

Perreault, W. D. ve Leigh, L. E. (1989). Reliability of nominal data based on qualitative judgments. *Journal of Marketing Research*, 26(2), 135–148. <https://doi.org/10.1177/002224378902600201>

Scott, W. A. (1955). Reliability of content analysis: The case of nominal scale coding. *Public Opinion Quarterly*, 19(3), 321–325. <https://doi.org/10.1086/266577>

Solmaz, A. ve Okumuş, M. (2015). Yeni bir uyuşturuğu madde olan bonzai haberlerinin internetten sunumu: www.milliyet.com.tr örneği. *Selçuk İletişim*, 8(4), 341–356.

şekercioğlu, H. (2018). Basında uyuşturuğu haberlerinin sunumu [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taylor, S. (2008). Outside the outsiders: Media representations of drug use. *Probation Journal*, 55(4), 369–387. <https://doi.org/10.1177/0264550508096493>

Teece, M. ve Makkai, T. (2000). *Print media reporting on drugs and crime, 1995–1998* (Trends and Issues in Crime and Criminal Justice, No. 158). Australian Institute of Criminology.

TUBİM. (2020). *2020 Türkiye uyuşturuğu raporu*. T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

TUBİM. (2021). *2021 Türkiye uyuşturuğu raporu*. T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

TUBİM. (2022). *2022 Türkiye uyuşturucu raporu*. T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı.

TUBİM ve RTÜK. (2007). *Madde ve madde kullanımı ile mücadelede görsel ve işitsel medyanın rolü*. TUBİM-RTÜK.

Uzbay, İ. T. (2009). Ülkemizdeki temel sorunlar ve madde bağımlılığı ile mücadele. *MİSED* (Türk Eczacıları Birliği Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi), (21-22), 73–79.

Van Dijk, T. A. (1983). Discourse analysis: Its development and application to the structure of news. *Journal of Communication*, 33(2), 20–43. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1983.tb02386.x>

Van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse*. Lawrence Erlbaum Associates.

Van Dijk, T. A. (1991). Media contents: The interdisciplinary study of news as discourse. K. B. Jensen ve N. W. Jankowski (Ed.), *A handbook of qualitative methodologies for mass communication research* (s. 108–120) içinde. Routledge.

Van Dijk, T. A. (1998). Opinions and ideologies in the press. A. Bell ve P. Garrett (Ed.), *Approaches to media discourse* (s. 21–63) içinde. Blackwell Publishing.

Van Dijk, T. A. (2008a). *Discourse and context: A sociocognitive approach*. Cambridge University Press.

Van Dijk, T. A. (2008b). *Discourse and power*. Palgrave Macmillan.

Wilson, E. B. (1927). Probable inference, the law of succession, and statistical inference. *Journal of the American Statistical Association*, 22(158), 209–212. <https://doi.org/10.1080/01621459.1927.10502953>

Yükseköğretim Kurulu. (2016). *Yükseköğretim kurumları bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi* (Genel Kurul kararı, 10.11.2016, No. 23). Yükseköğretim Kurulu. <https://www.yok.gov.tr>

EK: ÖRNEK HABER BAŞLIKLARI

Bu ekte, on ikinci ölçüt (başlıkta çarpıcı/magazinsel söylem) kapsamında kodlanan 90 başlıktan gazete bazında seçilmiş örnekler sunulmaktadır. Örnekler gazetelerin örneklem içindeki paylarıyla orantılı değil, dilsel çeşitliliği göstermek üzere amaçlı olarak seçilmiştir; bu nedenle gazeteler arası bir dağılım göstergesi olarak okunamaz. Bu başlıkların makro, mikro, sentaktik ve retorik düzeyler uyarınca çözümlenmesi bulgular bölümünde yapılmıştır.

HABER BAŞLIKLARINDA ÇARPICI İFADE – MAGAZİNSEL SÖYLEM HÜRRİYET

Racon Masasında Ne Oldu
Esrarın Başkenti

ODTÜ"lü Torbacı
Tek Böbrekli Baron
Evlere Teslim Uyuşturucu

MİLLİYET

İstanbul'da Rekor Uyuşturucu
Böbreğini Satıp İmalathane Kurdu
Tüm Baronlar ve Baroniçeler Gözaltına Alındı
Magnum 95 Kilo Eroini Buldu

POSTA

Zehirli Şantaj
Peluş Ayıda Uyuşturucu
Zehir Taciri Akademisyenin Cezası Belli Oldu
Kimyager Sevgili ile Zehir İmalatı
Böbreğini Sattı Villada Kenevir Serası Kurdu

SABAH

Türk Escobar için Saygıda Kusur Etme Talimatı Vermiş
İstanbul'un Korku Tünelleri
Holding Patronu Uyuşturucu Baronu
Kimyager Sevgili ile Uyuşturucu İmal Etti
11 İlde Baron ve Baroniçe Operasyonu

SÖZCÜ

Zehir Tacirlerine Darbe
Uyuşturucu Baronları Siyasetçi Satın Alıyor
Holding Patronu Uyuşturucu Baronu Çıktı
Sevgilisi Fotoğraf Paylaştı Kartel Baronu Yakalandı
Dev Operasyon: 1 Ton Zehir Ele Geçirildi
Öğrenciler Uyuşturucu Bataklığına Çekiliyor